

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในบทนี้จะกล่าวถึงวิธีการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การกำหนดกลุ่มประชากร การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรในการวิจัย จนถึงการวิเคราะห์ข้อมูล ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้ประชากรที่ทำการศึกษาได้แก่ หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่ตีพิมพ์จำหน่ายทั่วไป ในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาดลระยะเวลา 1 ปี คือตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2530 จนถึงวันที่ 31 มีนาคม 2531

กลุ่มตัวอย่าง

1. หนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพ (Quality Newspapers) อันได้แก่ มติชน และสยามรัฐ
2. หนังสือพิมพ์เน้นประชานิยม (Popular Newspapers) อันได้แก่ ไทยรัฐ และเดลินิวส์

สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาจากหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับดังกล่าว เนื่องจากเป็นหนังสือพิมพ์ที่แพร่หลาย และมียอดจำหน่ายทั่วประเทศสูง¹

¹สมาคมโฆษณาธุรกิจแห่งประเทศไทย, ทำเนียบนิตยสารและหนังสือพิมพ์, 2527, หน้า 161-167

เหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาในช่วงวันที่ 1 เมษายน 2530 จนถึง วันที่ 31 มีนาคม 2531 เนื่องจากต้นปีงบประมาณ 2531 (1 ตุลาคม 2530) กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดดำเนินโครงการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ 4 ปี (2531 - 2534) ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์ ก่อนดำเนินโครงการ 6 เดือน (1 เมษายน 2530 - 30 กันยายน 2530) และหลังจากดำเนินโครงการไปแล้วอีก 6 เดือน (1 ตุลาคม 2530 - 31 มีนาคม 2531) เพื่อเปรียบเทียบความถี่ในการนำเสนอเนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ ช่วงก่อนและหลังการรณรงค์ให้ชัดเจน รวมทั้งทำการวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยดังกล่าวตลอดระยะเวลา 1 ปีตามที่กำหนด

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากหนังสือพิมพ์รายวัน 4 ชื่อฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ เติลนิวัส มติชน และสยามรัฐ ตลอดระยะเวลา 12 เดือน

ในแต่ละเดือนสุ่มศึกษาชื่อฉบับละ 7 วัน ให้ครบตั้งแต่วันจันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี ศุกร์ เสาร์ จนถึงวันอาทิตย์ โดยวิธีการสุ่มแบบ Systematic Random Sampling ใช้วิธีการเดียวกันนี้กับหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับ ตลอดระยะเวลา 12 เดือน รวมเวลาที่สุ่มศึกษา 84 วัน ได้กลุ่มตัวอย่างจากหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับ ที่มีเนื้อหาเรื่องโรคเอดส์รวมทั้งสิ้น 149 ตัวอย่าง

(ตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ศึกษา	พบจากไทยรัฐ	24 ฉบับ	จำนวน 35	ตัวอย่าง (รายเรื่อง)
	พบจากเติลนิวัส	34 ฉบับ	จำนวน 40	ตัวอย่าง (รายเรื่อง)
	พบจากมติชน	24 ฉบับ	จำนวน 32	ตัวอย่าง (รายเรื่อง)
	พบจากสยามรัฐ	27 ฉบับ	จำนวน 42	ตัวอย่าง (รายเรื่อง)
	รวมทั้งสิ้น	149	ตัวอย่าง (รายเรื่อง)	

ตารางที่ 1 แสดงการสุ่มตัวอย่างจากหนังสือพิมพ์ 4 ชื่อฉบับด้วยวิธีเดียวกันตลอดเวลา 12 เดือน

วัน	อาทิตย์	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	รวม (วัน)
เดือน								
เมษายน	5	13	21	29	9	17	25	7
พฤษภาคม	3	11	19	29	7	15	23	7
มิถุนายน	7	1	30	24	18	12	27	7
กรกฎาคม	12	20	28	8	16	24	4	7
สิงหาคม	2	10	18	26	6	14	22	7
กันยายน	13	28	1	9	17	25	5	7
ตุลาคม	4	12	20	28	8	16	24	7
พฤศจิกายน	1	30	17	11	26	20	7	7
ธันวาคม	6	14	22	30	10	18	26	7
มกราคม	24	4	12	20	28	15	9	7
กุมภาพันธ์	14	29	2	10	18	26	6	7
มีนาคม	20	14	29	23	17	11	5	จ
						รวม	84	วัน

การวิเคราะห์เนื้อหา เรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

ตัวแปรในการวิจัย

- ตัวแปรอิสระ 1. ประเภทของหนังสือพิมพ์ ซึ่งแบ่งเป็น
- หนังสือพิมพ์ เน้นคุณภาพ
 - หนังสือพิมพ์ เน้นประชานิยม

2. ช่วงเวลา ซึ่งแบ่งเป็น

- ช่วงก่อนการรณรงค์
- ช่วงหลังการรณรงค์

ตัวแปรตาม ได้แก่ เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ ซึ่งแบ่งเป็น

- ความถี่
- รูปแบบ
- เนื้อที่ (Space)
- ทิศทางในการพาดหัวข่าวสาร
- แหล่งข้อมูล
- เนื้อหาสาระที่เน้นถึง

สมมุติฐานที่ 1 ตัวแปรอิสระ - หนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพ, หนังสือพิมพ์เน้นประชาชนนิยม
- ช่วงก่อนการรณรงค์, ช่วงหลังการรณรงค์

ตัวแปรตาม - ความถี่

สมมุติฐานที่ 2 ตัวแปรอิสระ - หนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพ, หนังสือพิมพ์เน้นประชาชนนิยม

ตัวแปรตาม - รูปแบบ

สมมุติฐานที่ 3 ตัวแปรอิสระ - หนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพ, หนังสือพิมพ์เน้นประชาชนนิยม

ตัวแปรตาม - เนื้อที่

สมมุติฐานที่ 4 ตัวแปรอิสระ - หนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพ, หนังสือพิมพ์เน้นประชาชนนิยม

ตัวแปรตาม - ทิศทางในการพาดหัวข่าวสาร

สมมุติฐานที่ 5 ตัวแปรอิสระ - หนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพ, หนังสือพิมพ์เน้นประชาชนนิยม

ตัวแปรตาม - แหล่งข้อมูล

สมมุติฐานที่ 6 ตัวแปรอิสระ - หนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพ, หนังสือพิมพ์เน้นประชาชนนิยม

ตัวแปรตาม - เนื้อหาสาระที่เน้นถึง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. จำแนกตามความถี่ ได้แก่ ความบ่อยครั้งในการเสนอเนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์
2. จำแนกตามรูปแบบ ได้แก่ "ข่าว" "บทความ" "คอลัมน์สังคมสุขดิบ" "การ์ตูน" "คอลัมน์ถามตอบปัญหาทางการแพทย์" "บทบรรณาธิการ" "โฆษณา"
3. จำแนกตามเนื้อที่ (Space) ได้แก่ ปริมาณในการวัดพื้นที่ที่ตีพิมพ์เนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ของหนังสือพิมพ์
4. จำแนกตามทิศทางในการพาดหัวข่าวสาร ได้แก่ เนื้อหาที่ตีพิมพ์พาดหัวข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ โดยจำแนกเนื้อหาออกเป็นทิศทาง "บวก" "กลาง" "ลบ"
 - 4.1 ทิศทางบวก เช่น เนื้อหาที่พาดหัวข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ในด้านดี และเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ เป็นต้น
 - 4.2 เป็นกลาง เช่น เนื้อหาที่พาดหัวข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ เพื่อรายงานข้อเท็จจริงอย่างเป็นกลางไม่มีอคติ เป็นต้น
 - 4.3 ทิศทางลบ เช่น เนื้อหาที่พาดหัวข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ในด้านไม่ดีหรือในแง่ร้าย, ทำให้เกิดความกลัว เป็นต้น
5. จำแนกตามแหล่งข้อมูล ได้แก่ แหล่งข้อมูลของทางราชการ แหล่งข้อมูลของเอกชน และไม่ระบุแหล่งข้อมูล
6. จำแนกตามเนื้อหาสาระที่เน้นถึง จากเนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวัน ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษาในครั้งนี้เป็นเวลา 1 ปี สามารถจำแนกเนื้อหาสาระที่เน้นถึงเรื่องโรคเอดส์ในด้านต่าง ๆ ได้ออกเป็น 6 สาระใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้
 - 6.1 อาการของโรค หมายถึง กลุ่มที่มีอาการภูมิคุ้มกันบกพร่อง, แบ่งเป็นกึ่งระยะ, ลักษณะอาการของโรคที่สังเกตเห็นได้
 - 6.2 การติดต่อ หมายถึง โอกาสในการติดต่อของโรคเอดส์ด้วยวิธีการต่าง ๆ, ต้นตอของโรคเอดส์

6.3 การค้นพบผู้ป่วย หมายถึง จำนวนผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อทั้งในและนอกประเทศ, อาชีพ, เพศ, การศึกษาของผู้ป่วย

6.4 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการรักษาผู้ป่วย, ผลกระทบต่อการท่องเที่ยว, ผลกระทบต่อราคาขายปลีกทั่วโลก

6.5 ผลกระทบทางสังคม หมายถึง การประโคมข่าวร้ายชื่อผู้ป่วย, ผลกระทบต่อจิตใจ อาชีพ ชื่อเสียง และครอบครัวของผู้ป่วย, โรคกลัวเอดส์, ค่านิยมเกย์, ปัญหาโสเภณี

6.6 การป้องกันแก้ไข หมายถึง แนวทางในการป้องกัน, การรณรงค์, การให้ความรู้ การจัดตั้งองค์การต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือ, การตรวจเลือดกลุ่มเสี่ยง, การประชุมของนักวิจัย, การค้นพบยาฆ่าไวรัส และกฎหมาย

หน่วยในการวิเคราะห์

1. จำแนกตามความถี่ ของเนื้อหาที่ปรากฏ เปรียบเทียบช่วงก่อนและหลังการรณรงค์ โดยวัดเป็น "รายเรื่อง"

2. จำแนกตามรูปแบบ ของข่าว บทความ คอลัมน์สังคมขบขัน การ์ตูน คอลัมน์ถามตอบปัญหาทางการแพทย์ บทบรรณาธิการ และโฆษณา โดยมีหน่วยในการวิเคราะห์เป็นรายเรื่อง คือ ไม่ว่าข่าวสารชิ้นนั้นจะมีความยาวแตกต่างกัน เพียงใดก็ถือการวัดที่ "รายเรื่อง" เป็นหลัก

3. จำแนกตามเนื้อที่ (Space) ในการนำเสนอเนื้อหา ใช้การวัดเป็น "คอลัมน์นิ้ว" เช่น ข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ 1 รายเรื่อง มีเนื้อที่ในการวัด 10 คอลัมน์นิ้ว ก็เท่ากับ 10 ตารางนิ้ว เป็นต้น

4. จำแนกตามทิศทางในการพาดหัวข่าวสาร ใช้หน่วยในการวัดเป็น "รายเรื่อง" เช่น ข่าวสารเรื่องโรคเอดส์หนึ่งมีทิศทางพาดหัวข่าวสารในทิศทางบวก ก็ถือเป็น 1 รายเรื่อง

5. จำแนกตามแหล่งข้อมูล ที่ใช้ในการอ้างอิง โดยวัดเป็นรายชื่อที่มีการระบุถึง 1 รายชื่อ ถือเป็น 1 หน่วย เช่น ในข่าวสาร 1 รายเรื่อง อาจมีการระบุถึงแหล่ง

ข้อมูล 3 แห่ง (3 รายชื่อ) คือ "อธิบดีกรมควบคุมโรคติดต่อ", "อธิบดีกรมราชทัณฑ์" และ "สมมาตร ทรอย" ก็นับเป็นแหล่งข้อมูลที่มีการระบุถึง 3 รายชื่อเท่ากับ 3 หน่วย หรือ รายเรื่อนั้นอาจไม่มีการระบุถึงแหล่งข้อมูลก็นับเป็น 1 หน่วยเช่นกัน

6. จำแนกตามเนื้อหาสาระที่เน้นถึง ใช้หน่วยในการวัดเป็น "สาระ" (Themes) นั่นก็คือ ข่าวสารที่นำเสนอ 1 รายเรื่อง อาจจะมีสาระเดียว หรือหลายสาระ เช่น ข่าวสารนั้นอาจมีสาระเพื่อเน้นถึงอาการของโรคและเพื่อชี้ให้เห็นถึงผลกระทบทางสังคมไปด้วยพร้อม ๆ กัน ก็ถือว่า ข่าวสารรายเรื่อนั้นมี 2 สาระ เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. ตารางแสดงความถี่ ในการนำเสนอเนื้อหา เรื่องโรคเอดส์ของหนังสือพิมพ์ ทั้ง 4 ชื่อฉบับดังกล่าว โดยเปรียบเทียบความถี่ช่วงก่อนและหลังการรณรงค์
2. ตารางจำแนกข้อมูลตามรูปแบบของ ข่าว บทความ คอลัมน์สังคมชุมชน การ์ตูน คอลัมน์ถามตอบปัญหาทางการแพทย์ บทบรรณาธิการ และโฆษณา ในหนังสือพิมพ์ 4 ชื่อฉบับคือ ไทยรัฐ เคลิวิวิล มดิชน สยามรัฐ
3. ตารางเก็บข้อมูลตามเนื้อที่ (Space) ในการนำเสนอเนื้อหา เรื่องโรคเอดส์ในหนังสือพิมพ์ 4 ชื่อฉบับดังกล่าว
4. ตารางจำแนกข้อมูลตามทิศทางการหาดหัวข่าวสาร เรื่องโรคเอดส์ของหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับดังกล่าว จำแนกเป็นทิศทางบวก, กลาง, ลบ
5. ตารางจำแนกข้อมูลตามแหล่งข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับดังกล่าว โดยจำแนกเป็น แหล่งข้อมูลของทางราชการ แหล่งข้อมูลของเอกชน และไม่ระบุแหล่งข้อมูล
6. ตารางจำแนกข้อมูลตามเนื้อหาสาระที่เน้นถึง เรื่องโรคเอดส์ในด้านต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับดังกล่าว โดยจำแนกเป็น อาการของโรค การติดต่อ การค้นพบผู้ป่วย ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ผลกระทบทางสังคม และการป้องกันแก้ไข

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานที่ 1 หนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพและหนังสือพิมพ์เน้นประชาชนนิยมมีความถี่ในการนำเสนอเนื้อหาเรื่องโรคเอดส์ เปรียบเทียบช่วงก่อนและหลังการรณรงค์แตกต่างกัน ทาค่าร้อยละ ใช้ χ^2 -test

สมมุติฐานที่ 2 หนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพและหนังสือพิมพ์เน้นประชาชนนิยมมีรูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาเรื่องโรคเอดส์แตกต่างกัน ใช้การวัด เป็นรายเรื่อง เปรียบเทียบเป็นร้อยละ ใช้ χ^2 -test

สมมุติฐานที่ 3 หนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพและหนังสือพิมพ์เน้นประชาชนนิยมมีเนื้อที่ (Space) ในการนำเสนอเนื้อหาเรื่องโรคเอดส์แตกต่างกัน วัดเป็นคอลัมน์นิ้ว ทาค่าร้อยละ ใช้ t-test

สมมุติฐานที่ 4 หนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพและหนังสือพิมพ์เน้นประชาชนนิยมมีทิศทางในการพาดหัวข่าวสารเรื่องโรคเอดส์แตกต่างกัน วัดเป็นรายเรื่อง ทาค่าร้อยละ ใช้ χ^2 -test

สมมุติฐานที่ 5 หนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพและหนังสือพิมพ์เน้นประชาชนนิยม มีแหล่งข้อมูลในการนำเสนอเนื้อหาเรื่องโรคเอดส์แตกต่างกัน ใช้การวัดจำนวนรายชื่อที่ปรากฏ ทาค่าร้อยละ ใช้ χ^2 -test

สมมุติฐานที่ 6 หนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพและหนังสือพิมพ์เน้นประชาชนนิยมมีเนื้อหาสาระที่เน้นถึงเรื่องโรคเอดส์แตกต่างกัน วัดเป็นหน่วยสาระ ทาค่าร้อยละ ใช้ χ^2 -test

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการทดสอบความเชื่อมั่น โดยผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างเนื้อหาเรื่องโรคเอดส์มา 50 รายเรื่อง และนำไปให้นิสิตปริญญาโท

จากสาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 คน โดยใช้หลักการ Holsti¹ ในการคำนวณ ดังนี้

$$\text{สูตร } R = \frac{2(C_{1,2})}{C_1 + C_2}$$

$C_{1,2}$ คือ จำนวนรายการที่ผู้ลงรหัส 2 คนมีความเห็นตรงกัน

$C_1 + C_2$ คือ จำนวนรายการทั้งหมดที่ผู้ลงรหัสทั้งสองศึกษา

ในการคำนวณสูตรนี้ ค่าที่คำนวณได้ ไม่ควรต่ำกว่า 0.75 จึงจะมีความเชื่อถือได้² เมื่อคำนวณครั้งนี้ผู้ลงรหัสทั้งสองมีความเห็นตรงกัน 0.82 จึงทดสอบได้ว่าเครื่องมือที่ใช้มีความเชื่อถือได้ (จาก 50 รายการ ผู้ลงรหัสทั้งสองคนมีความเห็นตรงกัน 41 รายการ)

$$\begin{aligned} \text{ความเชื่อถือได้} &= \frac{2(41)}{100} \\ &= 0.82 \end{aligned}$$

การทดสอบความแตกต่างของตัวแปร

ทดสอบความแตกต่างของตัวแปรในการวิจัย โดยใช้ χ^2 -test และ t-test group ใช้การคำนวณโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS

¹Roger D. Wimmer, Joseph R. Dominick Mass Media Research. An Introduction Second Edition Wadsworth Publishing Company, Belmont, California 1987 Chapter 8.

²สรุครวี คชาชีวะ "การวิเคราะห์เนื้อหาข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์" มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 53.

$$\text{สูตร } \chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^c \frac{(O_{ij} - E_{ij})^2}{E_{ij}}$$

เมื่อ O_{ij} คือ ความถี่ของการสังเกตในแถวที่ i คอลัมน์ที่ j

E_{ij} คือ ความถี่ที่คาดหวังในแถวที่ i คอลัมน์ที่ j

$$\chi^2 = \frac{\text{ผลรวมของแถว } \times \text{ผลรวมของคอลัมน์}}{\text{จำนวนทั้งหมด}}$$

r คือ จำนวนแถว

c คือ จำนวนคอลัมน์